

Modificatie van leningen onder NL GAAP: wel of geen derecognition?

In het huidige economische klimaat kunnen ondernemingen problemen krijgen met hun financiering, bijvoorbeeld het (tijdig) voldoen aan de aflossingsverplichtingen. Zowel de schuldeiser (bank) als schuldnemer heeft een gezamenlijk belang dit probleem op te lossen. Vaak vindt dan een modificatie plaats van de leningovereenkomsten. Te denken valt aan een versoepeling van de resterende aflossingstermijn in ruil voor hogere interestbetalingen. De vraag rijst hoe dergelijke modificaties onder NL GAAP dienen te worden verwerkt in de jaarrekening: dient de modificatie als een afwikkeling van de oorspronkelijke lening (derecognition) en een eerste verwerking van de nieuwe lening te worden verantwoord? Specifieke NL GAAP-regels rond dit complexe vraagstuk zijn beperkt. Wel behandelen RJ 290 'Financiële instrumenten' en RJ 115 'Criteria voor opname en vermelding van gegevens' de hoofdregels rond derecognition van leningen. Wij werken deze problematiek uit aan de hand van een concreet voorbeeld inclusief onze handreikingen voor de praktijk.

Derecognition van leningen onder NL GAAP

Een lening dient niet langer in de balans te worden opgenomen (derecognition) indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen (RJ 290.702). Voorbeelden van dergelijke transacties zijn:

1. aflossing van de lening door de schuldnemer
2. kwijtschelding van de lening door de schuldeiser
3. nominale terugbetaling van de oorspronkelijke lening met direct daarop volgend de uitgifte van een nieuwe lening al of niet tegen afwijkende condities (ruil)
4. modificatie van de oorspronkelijke leningovereenkomst al of niet tegen afwijkende condities.

Kernelementen uit RJ 290.702 zijn de overdracht van rechten op economische voordelen en risico's aan een derde. RJ 290 verwijst voorts naar RJ 115 voor een nadere uitwerking van deze hoofdregel: *"In de jaarrekening dient de economische realiteit van transacties te worden weergegeven. Een op de balans opgenomen post van het vreemd vermogen dient op de balans te blijven indien een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot de post van het vreemd vermogen (RJ 115.109)"*. Bij de beoordeling of sprake is van een "belangrijke verandering in de economische realiteit" dient te worden uitgegaan van die economische voordelen en risico's die zich naar waarschijnlijkheid in de praktijk zullen voordoen en niet op voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich voordoen. De configuratie (risico, timing en omvang) van de contractuele kasstromen van de nieuwe lening speelt naar onze mening een rol bij de afweging of sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit. Concrete handreikingen voor de toepassing van bovenstaande hoofdregel kent NL GAAP niet. In deze situatie dient het bestuur van de onderneming een methode te kiezen die relevante en betrouwbare informatie oplevert, waarbij het Stramien mede in acht dient te worden genomen (RJ 110.110). International Accounting Standard 39 *Financial Instruments: recognition and measurement* geeft concrete handreikingen inzake derecognition bij modificatie van leningen. Wij zijn van mening dat toepassing van de relevante bepalingen uit IAS 39 verdedigbaar is onder NL GAAP. Deze IAS 39-bepalingen worden in de volgende paragraaf behandeld.

Derecognition van leningen onder IFRS

De hoofdregel voor derecognition uit IAS 39.39 is vergelijkbaar met RJ 290.702. IAS 39.40 luidt als volgt: *"Een ruil tussen een oorspronkelijke schuldnemer en financier van schuldbewijzen met aanzienlijk verschillende voorwaarden moet worden verwerkt als een afwikkeling van de oorspronkelijke financiële verplichting en de opname van een nieuwe verplichting. Evenzo moet een aanzienlijke modificatie van de voorwaarden van een oorspronkelijke financiële verplichting administratief worden verwerkt als een afwikkeling van de oorspronkelijke financiële verplichting en de opname van een nieuwe verplichting"*.

Volgens IAS 39.AG62 is sprake van "aanzienlijk verschillende" voorwaarden indien de contante waarde van de kasstromen onder de nieuwe leningsvoorwaarden ten minste 10% afwijkt van de contante waarde van de oorspronkelijke lening. Deze 10%-toets heeft betrekking op de contante waarden en niet op reële waarden.

In de volgende paragraaf werken wij deze principes uit in een concreet praktijkvoorbeeld.

Praktijkvoorbeeld

Onderneming A sluit per 1 januari 2010 een lening o/g met haar externe financier tegen de volgende marktconforme voorwaarden. Alle genoemde bedragen in dit artikel luiden in euro's:

Nominale waarde lening	100.000.000
Looptijd	10 jaar
Contractuele rente	7%
Transactiekosten	5.000.000
Effectieve rentevoet	7,73631%

De effectieve rentevoet wordt gedefinieerd in RJ 940 en is berekend als de 'internal rate of return' (IRR) op basis van de contractuele kasstromen. De lening o/g wordt conform RJ 290.501 juncto RJ 290.504 gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de

effectieve-rentemethode. De transactiekosten worden bij eerste verwerking in de balanswaardering van de lening opgenomen en als onderdeel van de effectieve rente ten laste van het resultaat gebracht. Het verloop van de lening, inclusief de interestlasten en contractuele kasstromen, ziet u in tabel 1.

Gedurende 2014 raakt onderneming A in de financiële problemen. A treedt in overleg met de schuldeiser en bereikt per 1 januari 2015 overeenstemming inzake een modificatie van de lening. Hierbij zijn de volgende modificaties overeengekomen:

- Geen rente is verschuldigd in 2015 en 2016
- Vanaf 2017 is jaarlijks 9% rente verschuldigd
- De looptijd wordt verlengd met 2 jaar, tot en met 31 december 2021
- De juridische kosten van de modificatie bedragen 2 miljoen, te betalen op 1 januari 2015.

Verandering in de economische realiteit?

Bij de beoordeling of sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit (RJ 115.109), maakt onderneming A conform RJ 110.110 gebruik van de 10%-toets uit IAS 39.AG62. Dit betekent dat A de contante waarde van de nieuwe lening (verdisconteerd tegen de *oorspronkelijke* effectieve rentevoet) vergelijkt met de contante waarde van de resterende kasstromen van de oorspronkelijke lening (zie tabel 2).

Tabel 1

Jaar	Lening o/g primo boekjaar	Interest- lasten	Contractuele kasstromen	Lening o/g ultimo boekjaar ¹⁾
	[A]	[B]	[C]	[A] + [B] + [C]
2010	95.000.000	7.349.494	(7.000.000)	95.349.494
2011	95.349.494	7.376.531	(7.000.000)	95.726.025
2012	95.726.025	7.405.661	(7.000.000)	96.131.686
2013	96.131.686	7.437.044	(7.000.000)	96.568.730
2014	96.568.730	7.470.855	(7.000.000)	97.039.586
2015	97.039.586	7.507.282	(7.000.000)	97.546.868
2016	97.546.868	7.546.527	(7.000.000)	98.093.395
2017	98.093.395	7.588.808	(7.000.000)	98.682.203
2018	98.682.203	7.634.360	(7.000.000)	99.316.564
2019	99.316.564	7.683.436	(107.000.000)	0

¹⁾ In dit cijfervoorbeeld is gerekend met onafgeronde getallen, die in de tabellen zijn afgerond voor presentatiedoeleinden (met een afrondingsverschil van euro 1 in de tellingen)

Tabel 2

Jaar	Contractuele kasstromen	Disconto- factor	Contante waarde ¹⁾
2015	(2.000.000)	1	2.000.000
2016	-	-	-
2017	(9.000.000)	1/1,0773631 ³	7.197.078
2018	(9.000.000)	1/1,0773631 ⁴	6.680.272
2019	(9.000.000)	1/1,0773631 ⁵	6.200.576
2020	(9.000.000)	1/1,0773631 ⁶	5.755.326
2021	(109.000.000)	1/1,0773631 ⁷	64.698.148
CW kasstromen nieuwe lening			92.531.401
CW resterende kasstromen oorspronkelijke lening			97.039.586
Verskil CW nieuwe lening t.o.v. resterende oude lening			4,6%

¹⁾ In dit cijfervoorbeeld is gerekend met onafgeronde getallen, die in de tabellen zijn afgerond voor presentatiedoeleinden (met een afrondingsverschil van euro 1 in de tellingen)

A concludeert daarom dat géén sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit van de lening. Dit betekent dat:

- er geen sprake is van derecognition van de oorspronkelijke lening. Deze blijft opgenomen in de balans tegen de geamortiseerde kostprijs;
- eventuele transactiekosten uit hoofde van de modificatie worden geactiveerd als onderdeel van de geamortiseerde kostprijs van de oorspronkelijke lening. De transactiekosten worden dan door middel van de effectieve-rentemethode geamortiseerd over de resterende looptijd van de lening. Dit betekent dat de balanswaardering van de lening per 1 januari 2015 totaal 95.039.586 bedraagt (97.039.586 -/- 2.000.000 transactiekosten);
- de effectieve rentevoet (IRR) opnieuw berekend zal moeten worden in verband met de gewijzigde kasstromen, zodat de slotwaarde van de lening weer op nul uitkomt. De nieuwe IRR is in tabel 3 berekend op 6,90408%.

Onderneming A maakt per 1 januari 2015 de volgende journaalpost in verband met de modificatie:

debet	Lening o/g	2.000.000	
credit	Bank		2.000.000

Wel een belangrijke verandering in de economische realiteit

Neem aan dat het voorbeeld identiek is als hiervoor, met dien verstande dat de modificatie per 1 januari 2015 plaatsvindt tegen andere condities. De contante waarde van de kasstromen van de nieuwe lening (verdisconteerd tegen de *oorspronkelijke* effectieve rentevoet) bedraagt nu 109.000.000. De 10%-toets is als volgt:

CW kasstromen nieuwe lening	109.000.000
CW resterende kasstromen oorspronkelijke lening	97.039.586
Vershil CW nieuwe lening t.o.v. restant oude lening	12,3%

A concludeert daarom dat sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit van de lening.

Dit betekent dat:

- de nieuwe lening wordt opgenomen in de balans tegen reële waarde (RJ 290.501).
- er sprake is van derecognition van de oorspronkelijke lening. Deze wordt van de balans verwijderd tegen de geamortiseerde kostprijs op het moment dat de modificatie effectief is.
- het resultaat op de afwikkeling van de oorspronkelijke lening en de nieuwe lening wordt direct verwerkt in de resultatenrekening;
- eventuele transactiekosten uit hoofde van de modificatie ten laste van het resultaat dienen te worden gebracht, samen met het afwikkelingsresultaat op de lening.

Neem aan dat de reële waarde van de nieuwe lening 99.000.000 bedraagt, door een gestegen effectieve rentevoet. De journaalpost van de modificatie (inclusief de transactiekosten) per 1 januari 2015 is dan als volgt:

debet	Oude lening o/g	97.039.586	
credit	Bank (te betalen transactiekosten)		2.000.000
credit	Nieuwe lening o/g		99.000.000
debet	Verlies uit hoofde van modificatie (W&V)	3.960.414	

Tabel 3

Jaar	Lening o/g primo boekjaar	Interest- lasten	Contractuele kasstromen	Schuld ultimo boekjaar ¹⁾
	[A]	[B]	[C]	[A] + [B] + [C]
2015	95.039.586	6.561.606	0	101.601.192
2016	101.601.192	7.014.624	0	108.615.816
2017	108.615.816	7.498.919	(9.000.000)	107.114.735
2018	107.114.735	7.395.284	(9.000.000)	105.510.019
2019	105.510.019	7.284.493	(9.000.000)	103.794.512
2020	103.794.512	7.166.053	(9.000.000)	101.960.564
2021	101.960.564	7.039.436	(109.000.000)	0

¹⁾ In dit cijfervoorbeeld is gerekend met onafgeronde getallen, die in de tabellen zijn afgerond voor presentatiedoeleinden (met een afrondingsverschil van euro 1 in de tellingen)

Nabeschuwing

De derecognition van leningen bij modificatie is complex en vereist vakkundige oordeelsvorming op basis van de ter zake relevante feiten en omstandigheden. Wij merken op dat de nadere invulling van NL GAAP uit IAS 39 in de vorm van de kwantitatieve 10%-toets een keuzemogelijkheid is voor de onderneming. Ook andere evaluaties van een belangrijke verandering in de economische realiteit zouden tot aanvaardbare uitkomsten kunnen leiden. Een consistente gedragslijn van de onderneming is hierbij van belang. Een schematische weergave van dit artikel is opgenomen in figuur 1.

Drs. Peter Thomson RA CPA

Figuur 1. Derecognition onder NL GAAP bij modificatie van een lening o/g.

